

Voorwoord

Het Word-document ‘Wielerveerwoordenboek nieuwe versie’ op mijn computer staat vol bitse rode kringeltjes. Klopt niet, zeggen die kringeltjes. Onder het woord ‘pelotonvrees’ bijvoorbeeld, of ‘zwadderen’. *Bedoelde u soms ‘zwadderig’? ‘Zwadder’* is dan weer geen probleem – het betekent ‘slijm van een aal’ en/of ‘laster’. Wie logisch doorredeneert, zou kunnen denken dat ‘zwadderen’ ‘lasteren’ betekent, of ‘het ophoesten van slijm door een aal’ of iets dergelijks. Maar de taal laat zich niet beknotten door zoiets prozaïsch als logica. Zeker de wielertaal niet. Zo tracht mijn tekstverwerker me voortdurend te behoeden voor het gebruik van onbestaande woorden. Terwijl: juist waar de rode kringeltjes verschijnen, begint het jargon, het terra incognita van de wielertaal, waartoe alleen ingewijden toegang denken te hebben.

De koers moet wel de taligste sport ter wereld zijn. Dat komt ongetwijfeld door het vaak met enige trots door wielerveerliefhebbers aangehaalde feit dat de sport een verzinsel is van het bedrijfsleven en de journalistiek. De eerste wedstrijden op de weg dienden ter promotie van banden- en rijwielafabrikanten. Grote koersen als de Giro en de Tour zijn ooit verzonnen door journalisten die om opwindende kopij verlegen zaten. Veel van de termen uit dit wielerveerwoordenboek stammen uit die prehistorie.

Tegenwoordig is het beeld leidend. Talloze wielervedstrijden zijn uitvoerig (en live) op televisie te zien, soms zelfs van start tot finish. De fantasie heeft deels plaats moeten maken voor de werkelijkheid, het aandikken van koersontwikkelingen, het overdrijven van de schoonheid van het landschap en zelfs het verzinnen van complete renners behoort niet meer tot de mogelijkheden. Goddank is de werkelijkheid soms nog altijd fraaier dan het beste verzinsel. De fantasie heeft geleden onder de komst van de tv, maar de taal niet. Sterker nog: met die eindeloze, soms tot gekmakens toe vervelende registraties van Touretappes waarin maar niets wil gebeuren, waarin het peloton als een 'processie van gekleurde rupsen' door eindeloze weilanden en duffe dorpjes kronkelt, is het belang van de taal alleen maar groter geworden. Het televisiecommentaar is een onvervreemdbaar onderdeel van de sport en ook de ledige, hypnotiserende uren dienen te worden volgepraat. In het voetbal kan een talig minder begaafde verslaggever volstaan met het beschrijven van wat er op het veld gebeurt. De wielerscommentator niet. Vaak gebeurt ervoor de argeloze kijker namelijk helemaal niks. Hij of zij moet uitleg verschaffen, verhalen vertellen, hineininterpretieren, analyseren en af en toe gewoon wat in het wilde weg babbelen over de wijnen van de streek of de recente studieresultaten van de eenzame coureur voorop. Wielerscommentatoren spreken uren achtereen en de toppers onder hen herhalen zichzelf bij voorkeur zo weinig mogelijk. Om dat te bereiken, is een reusachtig idioom noodzakelijk.

De wielertaal is enorm uitgebreid, en groeit nog iedere

dag. Met name in het Vlaams duiken er steeds weer nieuwe woorden en uitdrukkingen op waarvan de betekenis vaak alleen uit de context valt af te leiden. Met zo'n nieuw (of juist: heel oud) wilerwoord gaat het ongeveer als volgt: het wordt voor het eerst gebruikt in een live tv-uitzending, niet zelden per ongeluk, omdat de commentator in kwestie – half stoned van vier uur onafgebroken commentaar geven – niet meer de tijd en de tegenwoordigheid van geest bezit om een ander woord te kiezen. Vervolgens verschijnt zo'n woord af en toe in geschreven vorm. Eerst in de Vlaamse kranten (die hebben ook tv gekeken), daarna in Nederlandse kranten (die lezen hun Vlaamse collega's) en ten slotte ook op de Nederlandse radio en tv. Wat het woord betekent, weet niemand precies. Wat er wordt bedoeld wel – elke gebruiker kent immers de ontstaansgeschiedenis. Zo ontstaat jargon, een soort koersbargoens dat alleen verstaanbaar is voor mensen die iedere wilerwedstrijd met een speciale kleur inkt (geel of roze, afhankelijk van de koers) in hun agenda noteren.

Zo kan een geheim genootschap ontstaan. Nieuwe fans worden nu niet alleen afgeschrikt door het schijnbaar oersaai uiterlijk van tweehonderd om het hardst fietsende mannen, maar ook door de totale onbegrijpelijkheid van de taal die erbij hoort. Dit boekje is een welkom aan hen die zich via de televisie in de sport willen verdiepen. Een alfabetisch gerangschikte inburgeringscursus, zo u wilt. Om die reden zult u veel verwijzingen naar wilercommentatoren en hun soms intimiderend fraaie vondsten aantreffen. Het is echter tegelijk een handreiking naar de gevorderde koersliefhebber. Aan de hand van be-

grippen uit de koers kan hij of zij op een alternatieve manier – en eindelijk eens van A tot Z – door de recente wielergeschiedenis worden geloodst.

Tot slot is dit boekje een zoektocht naar het cliché. In een sport die zo uitvoerig en langdurig wordt bezongen zijn die nu eenmaal onvermijdelijk. En onmisbaar trouwens ook. Het zijn knipoogjes die ook de minder goede verstaander onmiddellijk begrijpt. ‘Stoempen’ (rood kringeltje) is zo’n typisch wielercliché, net als ‘het snot voor ogen’. Als ik zelf over wielrennen schrijf, probeer ik dat soort begrippen, glanzend begonnen maar door het vele gebruik dof geworden, waar mogelijk te vermijden. Wie dat consequent probeert, merkt dat zelfs een rijke taal als de wielertaal zijn grenzen kent. Daarom heb ik in dit boekje ook een serie woorden en uitdrukkingen opgenomen die geen enkele geschiedenis bezitten. Dat komt omdat ik ze zelf heb verzonnen, onder meer geïnspireerd door de duizend nieuwe woorden die Ronald Sniijders en Fedor van Eldijk verzonnen voor hun boek *De alfabetweter*. Die kakelverse woorden en uitdrukkingen zijn voorzien van een extra teken, (N). ‘Waaierbanaan’ (geen rood kringeltje) is zo’n woord, bedoeld als potentiële aanvulling op het al bestaande, rijke koersvocabulaire. Beschouw deze vindingen als vriendelijke suggesties, en probeer er af en toe eens eentje uit in discussies met bevriende wielierliefhebbers. Geen garantie voor succes, wel voor gespreksstof.

Als je maar lang genoeg doorschrijft in hetzelfde Word-document komt er een moment dat er een melding op je scherm verschijnt die je vertelt dat er te veel ‘spelfouten’

zijn om ze nog allemaal met een rood kringeltje te onderstrepen. Druk op ok en al het rood verdwijnt als sneeuw voor de zon. Alsof opeens alles mag, alsof ‘zwadderen’ een doodnormaal woord is. Wat natuurlijk ook zo is.

Zo werkt het, met taal. De aanhouder wint.

Tot slot: een gedeelte van *De Kleine Heinen* werd eerder in twee delen gepubliceerd in wielertijdschrift *De Muur* (voorjaar en zomer 2016). Je zou die stukken nu met terugwerkende kracht ‘voorpublicaties’ voor dit boekje kunnen noemen, maar dat waren ze destijds zeker niet. Het idee voor herziening, uitbreiding en de bundeling die u nu in handen heeft, kwam later. Toen was ik ontzettend trots op het feit dat *De Muur* de grote Kamagurka bereid had gevonden de stukken te illustreren met enkele van zijn cartoons. Ik dacht terug aan de ontelbare uren die ik aan de Oudegracht in Utrecht op de tweedehands stripafdeling van *De Slegte* stuksloeg tot mijn ouders genoeg hadden gezien door het eindeloos lezen in *Lava*, de serie stripalbums van hem en Herr Seele.

De trots die ik voel omdat Kamagurka speciaal voor *De Kleine Heinen* daar nog enkele nieuwe cartoons aan heeft willen toevoegen, is bijna kinderachtig. Je zou zelfs kunnen zeggen dat ik er moraal van krijg.

Frank Heinen

Wielerswoordenboek

— 0-9 —

108

Het rugnummer dat Wouter Weylandt droeg toen hij op 9 mei 2011 viel in de Giro d'Italia en stierf.

Wordt nooit meer uitgedeeld in de Giro. Hopelijk betekent 'nooit' in dit geval ook echt 'nooit' en niet, zoals wel vaker in de sport, 'een tijdje'.

'—, sempre con noi'

3D-ritzege

Etappezegel die je met een brilletje op moet meemaken, zodat het lijkt dat je er zelf bij bent.

(N)

'Voor Kittel is dit ritzege nummer zes, maar het is pas zijn eerste —.'

@Tourdejose

Twitteraccount van wielercomentator Eurosport.

'Stuur uw antwoord voor morgen voor 15:00 uur naar — en maak kans op een bidon. Of een tas. Of een petje.'

— A —

À bloc

Frans.

Uitdrukking voor mensen die ‘volle bak’ niet chic genoeg vinden.

‘Lomme Driessens kwam naast me rijden. Hij zei dat ik moest gaan, maar ik zat verdoemme al volledig —.’

A domani.

Afscheidsgroet, vooral in Italië courant.

Letterlijk: ‘Tot morgen!’

© Renaat Schotte.

‘Morgen rijden we van Lucca naar Perugia – een rit om duimen en vingers bij af te likken. Dank José De Cauwer, dank André Meganck, dank aan u voor het kijken. —.’

Aangaan

Sprint beginnen.

Ook gebruikt voor aanvallen die sprintend op gang worden gebracht.

NIET: het tegenovergestelde van uitgaan, eerder een afgeleide ervan.

Wie het eerst aangaat, verliest. Behalve als de rest niet aangaat, dan niet.

‘Ik zag Moncassin —, ik dacht nu moet ik —, want te laat — is funest. Word ik zesde. Zevende? Nou ja, dat bedoel ik. Morgen eerder — dus.’

AANKOMEN

AL TIJDENS DE RIT BLEEK
HIJ GOED AANGEKOMEN

Aankomen

Toename van lichaamsgewicht die funest is voor het klimvermogen.

Vindt vaak plaats in Ullrich-winter.

Ook: de finish bereiken.

‘Dario Pieri, die kon – in alle opzichten – rap —.’

Aanmodderfakker

Cyclocrosser met wie het al een tijdje niet zo goed gaat.

Ook: bijzonder grappige Nederlandse speelfilm uit 2014.

(N)

‘In de laatste jaren van zijn carrière werd Bart Wellens meer en meer een —.’

Aantrekken

Dat wat voorafgaat aan een eindsprint.

Wordt beschouwd als een specialiteit.

‘Je moet het je niet —, Mark, maar ik laat mijn sprint voortaan — door Tom Veelers. Als je me nu wilt excuseren, ik moet mijn groene trui —.’

Abanddon

Opgave waarbij de afstapper onmiddellijk naar het Dodenrijk wordt afgevoerd. (Johannes 9:11).

(N)

‘Ja, het staat er echt. Bakelants = —. O jee.’

Abandon

Frans.

Letterlijk: opgave.

Volgens Google Translate: ‘verlatenheid’ – wat misschien niet goed is, maar wel mooier.

Zie ook: ‘Afstapper’.

‘Herbert, daar staat nu “Cavendish —”, maar ik kan me dat bijna niet voorstellen. Jij?’

‘Dan zouden we dat toch in beeld moeten hebben gezien, zou je zeggen.’

‘Zou je zeggen.’

Accordeonspelen

Muzikaal lossen.

Zie ook: ‘Het elastiek’.

‘Flaco Jiménez dreigt eraf te gaan, maar hij komt toch iedere keer weer terug. Hij is aan het —.’

Achter de bergen bevindt zich het dal

Spreekwoord dat sprinters gebruiken om de moed erin te houden, bijvoorbeeld in Giro's of Vuelta's met meer aankomsten bergop dan op het vlakke.

(N)

'Aart, je komt hier als laatste binnen op bijna veertig minuten van de winnaar. Hoe vaak heb jij vandaag gedacht aan opgeven?'

'Eigenlijk helemaal niet, Han. Ik dacht de hele tijd alleen maar: —.'

Achterdeur

Achterkant van het peloton, vaak vol accordeonspelers.

Wanneer sprake van, altijd open.

'Op de eerste stijgende meters staat de — meteen goed open.'

Achterstevoren

Onhandige positie op de fiets, gekozen door renners die extreem moe zijn. Hoe gestuurd wordt, is niet bekend.

© Dik Trom.

'Valverde zit echt — op zijn fiets, maar zo komt de finish in zicht, dan komt hij wel weer terug.'

Achtertuint van Joop Atsma, de

Mythische plaats waar na de Profronde van Surhuisterveen beroemde barbecues worden georganiseerd, waarop allianties worden gesmeed en oude vetes worden bijgelegd onder het genot van een stokkie bijna gare kipsaté.